

d'Indy, Vincent (1851-1931)

Fransk tonsättare och lärare

Tonsättaren, dirigenten, pedagogen och medlemmen i Kungl. Musikaliska Akademien, Vincent d'Indy, var en man av börd. Han uppfostrades av sin farmor, som lärde honom pianots grunder. Som så många andra blivande tonsättare sattes han av familjen att studera juridik, innan musikintresset tog överhand. Massenet och Bizet var imponerade av hans tidiga kompositioner och rekommenderade honom för studier hos César Franck. Efter tre år i Francks egid under 1870-talet, blev han en av dennes främste förespråkare. Andra tonsättare som han beundrade var Liszt och Wagner.

Vincent d'Indy kom att bli en förgrundsgestalt i franskt musikliv. Han blev 1891 ordförande i den av Saint Saëns bildade *Société nationale de la musique* och 1896 direktör för *Schola cantorum*, en privat musikskola, som han själv varit en av medstiftarna till.¹ Hans kompositionsteknik kommer till uttryck i, *Cours de composition musicale* i vilken han framhåller Beethoven och Franck som de stora förebilderna. Även svenska tonsättare fanns bland hans elever, t.ex. Helena Munktel och Gösta Nystroem.

Bland d'Indys verk kan nämnas flera operor och annan scenmusik, varav flera till egen text samt 3 symfonier, sånger och pianomusik. Hans kammarmusikproduktion var ganska omfattande, bl.a. 3 stråkkvartetter, pianokvintett, pianokvartett, pianotrio, klarinettrio, cellosonat och violinsonat.

Pianokvartett a-moll op 7

1. *Allegro non troppo* 2. *Andante moderato* 3. *Allegro vivo*
1878, 1888

Pianokvartetten skrevs 1878 ganska snart efter att d'Indy hade avslutat sina studier hos César Franck. Den uruppfördes samma år och reviderades 10 år senare inför publikationen 1889.

Huvudtemat presenteras solo i cello till arpeggioackompanjemang i pianot.

Denna fördelning av uppgifterna i stycket, med melodin i någon av stråkarna och pianot ackompanjerande går igen i hela verket, även om pianot då och då har tematiska inpass.

Ett långt överledningsparti i omväxlande 2/4 och 6/8 takt inleds med två fraser i pianot, som kretsar kring tonerna f och ess, den första med trioler:

Partierna med 6/8 innehåller motiv från huvudtemat.

¹ Båda institutionerna uppstod som en motvikt till Pariskonservatoriets betoning på opera.

Sidotemat (E-dur) tas upp av violinen:

Ett kort sluttema avslutar expositionen, som ska tas i repris.

Temana är vackra men fastnar inte omedelbart i minnet. Harmoniken och rytmiken svarar för en stor del av charmen.

Genomföringen utvecklar i sin första del omväxlande huvudtemat och överledningens första fras, den med triolerna. Den andra delen bearbetar sidotemat och i sista delen återkommer genomföring av huvudtemat. En kort överledning bestående av brutna tremolofigurer i stråkarna leder till återtagningen.

I återtagningen är huvudgruppen nerkortad och överledningen struken. Sidogruppen i A-dur är däremot något förlängd.

Den avslutande codan bygger i början på överledningens andra fras (se ovan) och avslutas med en variant av huvudtemats första takt.

Mellansatsen *Andante moderato*, har rubriken Ballade.² Den har fem avsnitt i mönstret ABABA.

A-delens tema (e-moll) presenteras först i violan och vandrar sedan över till pianot:

Temat har stora likheter med första satsens överledningsmaterial. Man känner igen både de punkterade 16-delarna och triolerna från överledningens första fras. Genom att utnyttja den rena mollskalans toner får temat en medeltida prägel.³

Temat genomgår en utveckling i andra halvan av avsnittet.

B-delens tema börjar i C-dur och är med sin ljuvhet långt från A-delens mörka stämning:

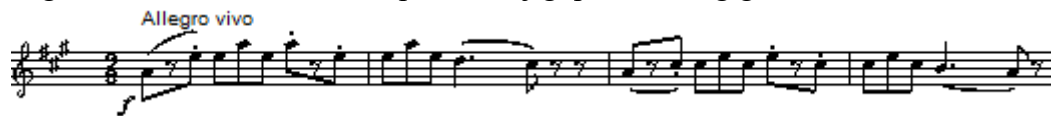

När A-delen återkommer är den endast 8 takter lång och har fått en mildare framtoning genom sin förankring i dur. Temat börjar nu i pianot och går sedan över i cellon. Andra B är lika långt som första, men går i E-dur. I sista A, 16 takter, kommer atmosfären från inledningen tillbaka och satsen slutar på ett e-mollackord.

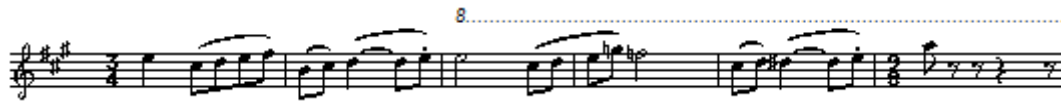
² Ballad var ursprungligen en medeltida dansvisa med berättande innehåll. Balladen förknippas också med 1200-talets trubadurer och trovärer. Balladen blev även en litterär genre med naturromantiskt innehåll, ex. Goethes Erlkönig, tonsatt av Schubert. Begreppet användes även i musiken, där det romantiska och mytiska betonades. Det har använts i rena instrumentalstycken, t.ex. Chopins och Brahms piano-ballader. I Sverige har t.ex. Söderman och Rangström skrivit berömda sångballader. (Hämtat från Gereon Brodin, Musikordboken.)

³ En ren mollskala med början på tonen a omfattar alla de vita tangenterna på pianot. Det motsvarar den kyrkotonart, som kallas eolisk. Det finns ytterligare två mollskalor, melodisk och harmonisk, som kanske låter mer bekant för ett "modernt" öra

Finalen, *Allegro vivo*, har rondokaraktär. Det följer mönstret ABACABD-coda. Ritornellen, A, presenteras i stråkarna. Den har danskaraktär. Kanske har den gamla engelska aristokratiska sällskapsdansen jig, på franska gigue, stått modell:

Efter 6 takter följer en ny melodi:

Den går som synes i 3/4 takt, men innebär ingen ändring i tempot. Tretakt har gällt hela tiden, även om tempot är så högt att man kanske närmast räknar ett slag i takten. Tonsättaren väljer helt enkelt det enklaste sättet att återge sina olika teman.

Episod B har en lugnare, valslik melodirytme. Violan introducerar temat i Fiss-dur:

I episod C är det pianot och cello som introducerar det kraftfulla temat:

När A återkommer en tredje gång hörs snart ritornelltemat i pianot kombinerat med tema C i stråkarna:

B återkommer sedan en andra gång, nu i A-dur. d'Indy hade inte varit den rådande franska musiktraditionen trogen om han hade försummat att anknyta till tidigare satser.⁴ Det gör han genom att låta mellansatsens huvudtema klinga ut i första fiolen, *dolce espressivo*:

Den börjar nu i h-moll men melodin är också sänkt stor ters.

En ganska lång coda avslutar. Den bygger på en triumfatorisk version av C-episodens tema i 3/4 takt:

⁴ Franck anknöt alltid till tidigare satser, och det var därmed närmast en helig princip för d'Indy, som avgudade Franck. Det var bl.a. denna cykliska princip som gjorde att d'Indy satte Franck som en tonsättare på samma nivå som Beethoven. Se Kathryn Koscho, *An Analysis of three French Piano quartets of the 1870s*. University of Oklahoma, 2008. Avhandlingen är tillgänglig på nätet.